

"Yerli Erasmus" (İç Erasmus) Gerekli mi?

Prof. Dr. İbrahim ORTAŞ, Çukurova Üniversitesi, iortas@cu.edu.tr

Batı üniversitelerini bugün önemle üzerinde durdukları yeni eğitim programında uyguladıkları SOCRATES ve Erasmus programları bilişim dünyasının sunduğu bir ortamdır. AB'nin en önemli öğrenci değişim programlarının başında Erasmus geliyor. Erasmus ismi, eğitim tarihinde Hollandalı hümanist Desiderius Erasmus'tan (1469-1536) kaynaklanıyor. Eğitim dilinin Latince olduğu dönemin Avrupa üniversitelerinde hümanizmi öğretmiştir. Rönesans Hümanizminin önemli temsilcilerinden olan Erasmus dil ayrımı yapmadan üniversitelerde düşüncenin serbestçe yayılmasını savunmaktaydı. Erasmus döneminde değişik Avrupa ülkelerinde öğrenci ve akademisyen olarak bulunduğu ülkelerde hümanizmi anlatmıştı. Avrupa gibi çok dilli ve kültürlü ülkelerde farklı dillerde aynı düşüncenin paylaşılması fikri ve düşüncesi Erasmus'u yeniden yaratmış oldu. Avrupa'da Rönesans ve aydınlanma felsefesinin yayılmasında bu ve benzeri insan dolaşımı ve hareketlerin rolü önemli olmuştur.

Programın temelini üniversite öğrencilerinin, bir yarıyıl ya da bir öğretim yılını bir başka AB ülkesindeki üniversitelerde okumalarını öngörüyor. Bunun bir çok nedeni bulunmaktadır. Erasmus programının amacı, Avrupa'daki yüksek öğretim kurumlarında kaliteyi artırmak, Avrupa üniversiteleri arasında işbirliğini güçlendirmeyi üniversiteler arasında öğrenci ve öğretim üyesi dolaşımı, üniversiteler arasında işbirliğini sağlamak ve üniversiteler arasında tematik ağlar kurabilmeyi hedeflemektedir. Temelde bir Avrupa ortak kültürü etrafında gençleri bir araya getirmektir.

Çıplak ayaklı Sokrat gezerek görerek uygulamalı düşündürmeyi ve tartışmayı yaşamı boyunca Atina sokaklarında sürdürmüştür. Platon "geometri bilmeyen üniversite kapısından içeri giremez" diyerek akademik verilere dayalı çalışmaları, Aristoteles mantık ve uygarlığın gelişimi uğrunda meşakkatli uğraşları günümüz Avrupa'sında yeniden eğitimin gündemine taşınmaktadır. Bu yolla gençliğin farklı üniversitelerin birikiminden yararlanması, arkadaşlık etmesi ve bu yolla beyinsel zenginliklerinin artırılması istenmektedir. Özgür düşünebilen ve farklı alanların dokusunu ve kültürel birikimini teneffüs etmiş gençlik geleceğini daha iyi şekillendirmektedir.

Erasmus programı nedir?

Erasmus Avrupa Birliği Komisyonu'nun, üye ve aday ülkelerle AB'ye üye ya da aday olmayan ülkeler arasında kurumsal düzeyde eğitimle ilgili konularda üniversiteler arasında karşılıklı olarak birbirlerini tanımaya dayalı işbirliklerini teşvik etmeyi hedeflemektedir. Ülkeler arasında karşılıklı tanımayı, mevcut eğitim potansiyellerini daha iyi kullanmayı ve geliştirmeyi amaçlayan bir programdır. Ayrıca Avrupa'da belirli üniversiteler belirli bir çatı altında belirli kurallar çerçevesinde birleşerek "Erasmus University Charter" oluşturarak bu üniversiteler arasında karşılıklı iki taraflı olarak, Öğrenci Değişimi / Personel Değişimi / Proje Yapma Olanakları da sağlanabilmektedir. Öğrenci değişimi ile öğrencilerin başka bir üniversitedeki atmosferi teneffüs etmeleri sağlanabilmektedir.

AB Eğitim ve Gençlik Programlarından Sokrates programı bünyesinde yer alan Erasmus, Sokrates programlarından yüksek öğretim düzeyindeki işbirliğini düzenleyen bir programdır. Avrupa Birliği ülkelerinde bu program 1987'den beri uygulanmaktadır, ancak 1995'te Sokrates programları kapsamına alınmış ve giderek geliştirilmektedir. Görebildiğim kadarı ile öğrenciler ve üniversite öğretim üyeleri bu programdan memnun görünüyorlar.

Program Nasıl İşler?

Programa katılım Avrupa eğitim ve gençlik programlarına ülke olarak kabul edilmek gerekiyor. Ülke olarak katıldıktan sonra yüksek öğretim kurumunun öncelikle yüksek öğretim kurumlarının tüzel kişilik olarak Erasmus programına katılımını elde etmesi

gerekir. Bunu takiben Kurumun Erasmus Üniversite Beyannamesi'ne (EUB) (Erasmus University Charter-EUC) başvurarak AB Komisyonu'ndan onay almaları gerekmektedir.

Şimdiden ülkemizin neredeyse tüm üniversiteleri 2004-2005 yılı itibarı ile Erasmus programına katılmış durumdadır. Ancak son günlerde basına yansıdığı kadarı ile yeterli maddi olanaklar Ulusal ajanstan sağlanamadığı için istenilen ölçüde öğrenci katılmaları gereken programlara gidememişlerdir.

Türkiye Kendi İç Erasmus Programını Yaratamaz mı?

Türkiye gibi yetersiz öğretim üyesine rağmen hızla üniversiteleşen bir ülkede acaba Erasmus programı benzeri bir program ülkemizdeki üniversitelerde verimliliği artırmada kullanılamaz mı? Ülkemizin nitelikli denilebilecek birkaç üniversitesinin batıdaki büyük şehirlerde konuşlandığı, doğu ve Güney Anadolu'daki üniversitelerde ise halen üniversiteleşme mücadelesinin verildiği bir durumda iç Erasmus eğitim öğretim ve araştırma kalitesine katkıda bulunabilir. Çoğunlukla konferans vermek üzere gittiğim çoğu üniversitemizde üniversitelilik atmosferinin oluşmadığını gördüm. Dışarıdan gelecek hocalarımız örnek davranışı, ders anlatma tekniği, öneri ve girişimleri kadar, diğer üniversitelerden gelebilecek öğrencilerin de etkili olacağını düşünüyorum. Örneğin ülkemizde ODTÜ ve Boğaziçi Üniversitesine çok girmeyi isteyip de giremeyen bir öğrencinin bir dönem önemli bir dersi bu üniversitelerde alması öğrencinin başarısı ve psikolojisi için önemli bir gelişme sağlayacağı kanaatindeyim Ayrıca ülkemizin doğusunda üniversitelerde kendisini çok iyi yetiştirmiş, nitelikli öğretim üyelerinin varlığı beni mutlu etmiştir. Aynı şekilde ülkemizde belirli konularda uluslar arası düzeyde kendisini geliştirmiş bilim insanlarının aralıklarla kendi üniversitesi dışında bir başka üniversitede kısa süreliğine ders vermesi çok anlamlı olacaktır. Tersine de başka ülkelerin bilim insanlarının beyin dolaşımı ilkesine uygun olarak üniversitelerimizi ziyaret etmeleri, ders anlatmaları çok anlamlı olacaktır. Ancak üniversite atmosferi oluşmadığı için istenilen yansımayı gösteremediklerini belirtmişlerdir. Ülkemizin diğer üniversitelerindeki öğrencileri bu bilim insanlarından da yararlanabilir.

Temel Amaç Üniversite Öğrencisine Nitelikli Eğitim ve Kültürel Alt Yapı Kazandırmak Olmalıdır.

Üniversiteler arasındaki gerek eğitim, gerekse notlandırma sistemlerindeki farklılıklar yine Erasmus'da yapıldığı gibi bir çeşit "ortak dil" olan ECTS benzeri ortak kredilendirme sistemi sağlanabilir. Hata Erasmus için bir çok üniversite için geliştirilen ECTS kredi sistemi iç Erasmusta da kullanılabilir.

Temel amacımız ve hedefimiz, her öğrencinin öğrenim döneminin en az bir yarıyılı başka üniversitede geçirebilmesi veya aynı öğrencinin bir kaç değişik üniversiteye devam ederek mezuniyeti mümkün olmalı. Böylece öğrencinin bir çok yönden kendisini zenginleştirmiş olacağına inanmaktayım. Bir taraftan öğrenci bazı dersleri başka bir üniversitede öğrenirken, diğer taraftan sosyal ve kültürel alt yapısını da güçlendirmiş olacaktır. Benzeri durum öğretim üyesi değişimi ile de sağlanabilir.

İç Erasmus'un Yararı Nedir?

1. Öğrenci değişimi ile öğrencilerin farklı bir üniversiteyi tanınması, farklı öğrenciler ile arkadaşlık ilişkisi kurulmaya çalışılır
2. Öğretim üyesi eksikliği çeken birimler bu şekilde öğretim üyesi sağlama şansına sahip olacak
3. Niteliği yüksek üniversite öğretim üyelerinin diğer üniversite öğrencilerine de ders vermesi ile öğrencilerin bu hocalardan da yararlanması sağlanır.
4. Öğretim üyesi değişimi ile az gelişmiş üniversitelerde başarı artacak ve öğrencilerin daha iyi yetişmesi sağlanacak.

5. Üniversiteler arasında organik bağlar pekişecek ve ortak projelerin yapılması için fırsatlar yaratılmış olacaktır.

Özellikle son yıllarda üniversite öğretim üyelerinin üniversitelerin kendi iç bünyelerinde sağlamsı ile oluşan inbreeding ile oluşan ve kendi alanından başak başka üniversite görmemiş öğretim üyeleri için büyük bir şans olabilir. Dışarıya açılmak başka bir üniversitedeki öğretim üyesi ile tanışmak anlamlı olabilir. Öğrencilerde bu süreçten fazlası ile yararlanmış olurlar.

Öğrenci Değişimi Kadar Öğretim Üyesi Değişimi Daha Çok Gereksinim Doğurmaktadır

Bir çok insan üniversiteler arasında bilim insanı ve öğrenci değişiminin zorluğunu gündeme getirmektedir. Ancak bütün dünyada benzeri bir yaklaşımın olduğu görülmektedir. Akademisyen değişimi çok önemli bir olgu ve buna öğrenci değişimi de katılabilir. Ülkemizde de zaman zaman öğretim üyesi gereksinimi duyulan fakültelere YÖK emri veya ikili görüşmelerle kısa süreliğine öğretim üyesi sağlanabilmektedir. Bu uygulamanın Avrupa çapındaki gelişimi ise Erasmus programı ile gerçekleşmektedir. Benzeri ülkemizdeki üniversitelerin kendi içinde de sağlaması anlamlı olacaktır.

Ülkemizde ciddi boyutta bilim insanı eksikliği yaşanırken bu konuya dikkat çeken Prof. Dr. Mahir Fisunoğlu ve Yard. Doç. Dr. İrfan Kalaycı CBT dergisinin 956 ve 959 sayılarında "Üniversitelerde akademisyen yetiştirilmesi, istihdamı ve değişimi konularını işlediler. İki yazar tarafından üniversitelerde eksikliği görülen öğretim üyelerinin bir şekilde başka bir kurumda ders vermesinin yararı işlenmektedir. Tabii Öğretim Üyesinin Özlük hakları, barınma ve beslenme ihtiyaçlarının giderilmesi için uygun bir maaşın sağlanması öncelikle şart olmalıdır. Konu önemli ve üzerinde çalışmaya değer görüyorum. Hepimizin aralıklarla yer değiştirmesi bir çok yönden yararlı ve önemli olacaktır.

Kritik Soru Şudur; Üniversiteler Bu Değişime Hazır mı?

Bildiğim kadarı ile YOK üniversiteler arasında benzer anlayışa uygun bir yönetmelik de çıkardı ve yönetmelik pek işlerlik görmemekle beraber yürürlükte.

Kritik sorun, Ankara'daki bir üniversite öğrencisi Hakkari Üniversitesine gidebilecek mi? Diğer taraftan Bir ODTÜ ile Boğaziçi veya Ege üniversitesi ile Çukurova üniversitesi benzer programlar nedeniyle öğrenci değişimi yapabilir, fakat Doğu ve Güney Anadolu'daki üniversiteler ile bu işbirliği sağlanabilir mi? Bir diğer ifade ile "Üst düzey üniversiteler" kendi aralarında öğrenci değişimi yapabiliyor, fakat, diğer üniversite öğrencileri bu sansa sahip olabilir mi? Olsa bile, "üst düzey üniversite öğrencisi", "alt düzey" üniversiteye gider mi?

Bu konuda ilgililerin ve üniversite yöneticilerinin fikir jimnastiği yapmasında fayda var. Üniversiteler arasında öğrenci ve öğretim üyesi hareketliliği nasıl sağlanabilir? Merkezdeki gelişmiş üniversiteler ile gelişmekte olan üniversiteler neler yapabilir veya yapmalıdır?

Bu konuda daha net hedeflerin konulması ve bunun mali desteğinin sağlanması gerekir.

YÖK'ün kararına bile gereksinim kalmadan iki üniversite kendi arasında senato ve yönetim kurulu kararları ile işbirliği yaparak öğrenci ve öğretim üyesi değişimi yapabilirler. Ancak merkezi bir koordinasyonun olması ve mali alt yapısını kurması bakımından mevcut hali ile YÖK'ün veya ÜAK'lun denetimde olması gerekir. İç Erasmus sağlayacak koordinasyonu YÖK sağlayabilir. İkili Anlaşmalar (Bilateral Agreement) çerçevesi ve koordinasyonu yine YÖK bünyesinde oluşturulacak bir birim tarafından sağlanabilir. Tabii bu sürecin sağlanması iç dolaşım ve öğrenci bursları için küçük bir bütçeye de gereksinim bulunacaktır.

Programlar Fakülteler ve Bölümler bazında yapılacak anlaşma ile sağlanabilir. İsteyen üniversitenin fakülteleri ve alt programları karşılıklı anlaşma yaparak birimler arasında öğrenci, öğretim üyesi değişimi sağlayabilirler.